

פרק יא / ברוריה בן-דוד (וייס)

בפרקים ה-ח למדנו על תדהמה ואזלת יד במחנה כנען.
"ויהי כשמע כל מלכי האמרי אשר בעבר הירדן ימה וכל מלכי הכנעני אשר על הים את אשר הוביש ה' את מי הירדן מפני בני ישראל עד עברם, וימס לבבם ולא היה בם עוד רוח מפני בני ישראל" (ה א).

בפרקים ט-יא אנו לומדים על התאוששות ויזמה.

נקרא פרק ט' פס' א ב.
"ויהי כשמע כל המלכים אשר בעבר הירדן, בהר ובשפלה ובכל חוף הים הגדול אל מול הלבנון, החתי והאמרי הכנעני הפרזי החוי והיבוסני ויתקבצו יחדו להלחם עם יהושע ועם ישראל פה אחד".

פרק י' פס' ה' :
"ויאספו ויעלו חמשת מלכי האמרי, מלך ירושלם, מלך חברון, מלך ירמות, מלך לכיש, מלך עגלון, הם וכל מחניהם, ויחננו על גבעון וילחמו עליה".

בפרק יא נלמד שמלכי צפון ארץ כנען לא למדו לקח ממפלתם של מלכי האמורי. הם החליטו להתחבר ולהילחם בבני ישראל בראשם עמד יבין מלך חצור.

מדוע האמינו מלכי צפון הארץ שהם יצליחו לנצח את יהושע?

ייתכן שסמכו על כוחם הרב ומספרם הגדול. "ויצאו הם וכל מחניהם עמם, עם רב כחול אשר על שפת הים לרוב וסוס ורכב רב מאוד" (פס' ז). ייתכן שסמכו על הנשק שהיה ברשותם רכב, סוסי מלחמה. נשק זה לא היה בידי מלכי האמורי. הפעם עמד יהושע בפני בעיה עליו לצאת למלחמה נגד אויב המצויד ברכב ולו אין כל רכב. גם הפעם השתמש יהושע בתכסיס ההפתעה.

"ויבא יהושע וכל עם המלחמה עמו עליהם על מי מרום פתאום ויפלו בהם" (פס' ז).
מלכי כנען התאספו במי מרום ושם התנפל עליהם יהושע. יש הסוברים שמי מרום היא מירון.

מדוע לדעתכם העביר יהושע את הקרבות לגליל העליון?

מכיוון שהשטח ההררי התאים לחיל רגלים ולא לרכב.
יהושע הפתיע את הכנענים. מרוב תדהמה מילטו את נפשם וברחו. את כלי רכבם הפקירו. יהושע עשה להם כאשר ציווה אותו ה' את סוסייהם עקר ואת מרכבותיהם שרף באש. במלחמה זו שרף גם את חצור מפני שעמדה בראש ממלכות כנען.

המלחמות בצפון נמשכו שנים רבות עד שהארץ שקטה ממלחמה.
"ימים רבים עשה יהושע את כל המלכים האלה מלחמה" (פס' יח).
לאחר מפלת מלכי הצפון נפלה בידי יהושע כל ארץ כנען.

מלכי הצפון חברו למלחמה,
בטוחים שבני ישראל
ינחלו מידם מפלה.
כוחם נשקם ומספרם,
נטעו במ אמונה בניצחונם.
יהושע נקט בתכסיס ההפתעה,
ובמחנה האויב יצר תדהמה.
את הקרבות העביר להרים,
להקשות על הרכב של הכנענים.
הם הפקירו את כלי רכבם,
התפזרו לכל עבר למלט את נפשם.
יהושע ניצחם וכבש את ארצם.

סיכום כיבוש הארץ

בתיאור מאורעות מלחמת הכיבוש בספר יהושע לשון הפתיחה "ויהי כשמע" (ה א ; ט א ; י א ; יא א).

שני שלבים בכיבוש הארץ שלב א' כיבוש יריחו וכיבוש העי. הצד השווה שביניהם הוא בכך שיושבי שתי הערים התבצרו בעריהם ולא ניסו להתארגן להתאחד ולצאת לקראת ישראל, אולם הכתוב מבליט את העובדה שכיבוש העי היה קשה מכיבוש יריחו בגלל חטא עכן.

שלב שני :

- (1) מעשה הגבעונים.
- (2) מלחמת הדרום.
- (3) מלחמת הצפון.

הצד השווה שבשלושתם יציאה ממצב פאסיבי לפעילות יזומה לקידום פני הכובש הישראלי. הגבעונים לא הפעילו כוח אלא ערמה. מלכי הדרום התארגנו תחילה למלחמה נגד גבעון והמלחמה בישראל נבעה מבקשת הגבעונים לעזרה. ברשות מלכי הדרום היה חיל רגלים, ואילו מלכי הצפון יצאו נגד ישראל בחיל כבד ובו סוס ורכב.

השוואה בין פרשת כיבוש ממלכות הצפון לבין כיבוש ממלכות הדרום.

הפועל "שמע" משמש מילת מפתח בפתחות שתי הפרשיות "ויהי כשמע" "ויהי כשמע אדני צדק מלך ירושלים" (י, יא).

"ויהי כשמע יבין מלך חצור" (יא, א).

בשתייהן מעודד ה' את יהושע.

"ויאמר ה' אל יהושע אל תירא מהם וגו'" (י, ח).

"ויאמר ה' אל יהושע אל תירא מפניהם" (יא, ו).

הכתוב מציין בשתי הפרשיות שיהושע הקפיד לנהוג כמצוות ה' עליו. הוא הכה כל נפש והחרים את יושבי הערים הכבושות "כאשר צוה ה' אלוקי ישראל" (י מ). "כאשר צוה ה' את משה עבדו כן צוה משה את יהושע וכן עשה יהושע לא הסיר דבר מכל אשר צוה ה' את משה" (יא טו).

בשתי הפרשיות נזכרת השלמת גבעון עם ישראל (י א-ב ; יא יט). בפרשת המלחמה בדרום הייתה הברית בין ישראל וגבעון הגורם להתחברות מלכי הדרום ולמסע המלחמה עליהם.

בשתי הפרשיות נאמר שה' הוא הנלחם לישראל (י יד מב ; יא כ). בשתי המלחמות יהושע נקט בטכסיס ההפתעה במלחמת הדרום "ויבא אליהם יהושע פתאם" (י ט). במלחמת הצפון "ויבא יהושע וכל עם המלחמה עמו עליהם על מי מרום פתאם" (יא ז). גם מבחינת המבנה יש דמיון בשתי הפרשיות, בתחילת הפרשה התארגנות המלכים למלחמה ובסופה הכיבוש.

ההבדלים בין שתי הפרשיות

בכיבוש ממלכות הדרום " מקדש ברנע ועד עזה, ואת כל ארץ גשן ועד גבעון, ואת כל המלכים האלה ואת ארצם לכד יהושע פעם אחת" (י מא-מב) במסע מלחמה אחד, את כל המקומות לכד בזה אחר זה מעשה רצוף פעם אחת. שלא כמלחמה בדרום שהייתה קצרה המלחמה בצפון הייתה ממושכת. בצפון היו מלחמות רבות שנמשכו שנים. "ימים רבים עשה יהושע את כל המלכים האלה מלחמה" (יא יח). נראה שמלחמות הצפון היו גם קשות ביותר. כפי שדרשו חז"ל : למה קרא אותם "ימים רבים" - אלא לפי שהם ימים של צער (תנחומא לויקרא פרשת מצורע ו).

כפי שכבר ציינו ממלכות הדרום נלחמו בחילות רגלים. ממלכות הצפון בסוס ורכב רב מאוד.

עבודה בכתב

- (1) מדוע האמינו מלכי הצפון שהם יצליחו לנצח את יהושע?
- (2) באיזה טכסיס נקט יהושע?
- (3) מה מעיד על הפתעתם הגדולה של הכנענים?
- (4) מה היו תוצאות ניצחוננו של יהושע על מלכי כנען?
- (5) השוו בין המלחמה נגד מלכי הדרום לבין המלחמה נגד מלכי הכנענים בצפון.

(6) כתבו בלשון הספר :

- א. מספרם הגדול.
- ב. התאספו.
- ג. אל תפחד מהם.
- ד. התנפלו עליהם.
- ה. נשאר.